

Orijinal Makale / Original Article

“Dövüş Kulübü” filmi: Modern erkeklik algısı inşası

“Fight Club” movie: Construction of modern perception of masculinity

Merve ÖZDEMİR^{*}, Ayça TUFAN BAKNALI

Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye

Yıldız Technical University, Institute of Social Sciences, Istanbul, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

Makale Hakkında

Geliş tarihi: 26 Ağustos 2024

Revizyon tarihi: 11 Ekim 2024

Kabul tarihi: 04 Kasım 2024

Anahtar kelimeler:

Dövüş Kulübü filmi, erkeklik algısı, modern erkeklik, tüketici erkek, cinsiyet, David Fincher.

ARTICLE INFO

Article history

Received: 26 August 2024

Revised: 11 October 2024

Accepted: 04 November 2024

Keywords:

Fight Club movie, perceptions of masculinity, modern masculinity, consumer male, gender, David Fincher.

ÖZ

David Fincher'in Dövüş Kulübü filmi, modern erkeklik algısını derinlemesine inceleyen bir yapıt olarak ön plana çıkmaktadır. Film, ana karakterin içsel çatışmalarını, yaşadığı buhranı ve modern toplumun erkeklik üzerindeki baskılarına odaklanmaktadır. Film modern erkeklik algısı ile dayatılan beklentilerin sonuçlarını açıklamaya çalışmaktadır. Bu duruma etkieden faktörler toplum, kültür, ekonomi ve tüketim şekilleri vs. gibi demografik yapılar, kitle iletişim araçları ile rol almaktadır. Dayatılan sınırlayıcı kalıplar erkeklerin duygusal sağlığını, ilişkilerini ve kimliklerini etkileyebilmektedir. Bunlarla beraber araştırma, erkeklik kavramının dönemsel farklılıklarını da ele almaktadır. Bu çerçevede araştırmanın işlevselliği, beklentilerin ışığında değişen algılar ve çeşitli arayış şekilleri ile çalışmada konu edilmiş ve irdelenmiştir. Filmde karakter toplumsal beklentilerden kaynaklanan baskılara karşı gelme isteğini ve alternatif bir erkeklik modeli arayışını konu etmektedir. Film, erkeklik algısının zorlayıcı etkilerini eleştirirken, toplumsal cinsiyet rollerinin sınırlarını da sorgulamaktadır. Dövüş Kulübü, toplumsal beklentiler ve tüketim kültürü tarafından şekillendirilen bir “tüketici erkeklik” ten kurtulma isteğini yansıtmaktadır. Filmin en ayırıcı özelliği, fiziksel şiddetin ve dövüşün ana temalar arasında yer alması ve bunun erkeklik algısının agresyon, güç ve vahşilikle ilişkilendirilmesini göstermesidir. Ancak Dövüş Kulübü, sadece fiziksel şiddeti yüceltmekten ziyade, katmanlı yapıyla erkeklik algısının altında yatan sorunları da sorgular. Ana karakterin yolculuğu, gerçek özgürlüğün kendi kimliğini keşfetmek ve toplumun dayattığı rollerden sıyrılmakla elde edilebileceğini göstermektedir.

Atıf için yazım şekli: Özdemir M, Tufan Baknalı A. “Dövüş Kulübü” filmi: Modern erkeklik algısı inşası. Yıldız Sos Bil Ens Der 2024;8:2:63–79.

ABSTRACT

David Fincher's Fight Club stands out as a work that deeply examines the perception of modern masculinity. The film focuses on the main character's internal conflicts, the depression he experiences, and the pressures of modern society on masculinity. The film attempts to explain the consequences of the expectations imposed by the perception of modern masculinity. The factors that affect this situation are demographic structures such as society, culture, economy, and consumption patterns, as well as mass media. The imposed restrictive patterns can affect men's emotional health, relationships, and identities. Along with these, the research also

*Sorumlu yazar / Corresponding author

*E-mail address: mrvaozdemir@gmail.com

addresses the periodic differences in the concept of masculinity. Within this framework, the functionality of the study is examined by examining the changing perceptions and various search methods in the light of expectations. In the film, the character represents the desire to defy the pressures stemming from social expectations and the search for an alternative model of masculinity. While criticising the coercive effects of the perception of masculinity, the film questions the boundaries of gender roles. Fight Club reflects the desire to get rid of a “consumer masculinity” shaped by social expectations and consumer culture. The most distinctive feature of the film is that physical violence and fighting are among the main themes and this shows that the perception of masculinity is associated with aggression, power and brutality. However, Fight Club does not only glorify physical violence, it also questions the problems underlying the perception of masculinity. The main character’s journey shows that true freedom can be achieved by discovering one’s own identity and breaking away from the roles imposed by society.

Cite this article as: Özdemir M, Tufan Baknalı A. “Fight Club” movie: Construction of modern perception of masculinity. Yıldız Sos Bil Ens Der 2024;8:2:64–79.

GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca farklı dönemlerde varlık gösteren toplumların, ‘erkeklik algısı’ ihtiyaçlar ve yeniliklerin getirdiği durumlara bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Devinen dünyada erkeklik tanımı tamamen değişmemiş olsa da insan algısı modernizasyonla birlikte yeni bir erkeklik algısı da oluşturmuştur. Bu değişim sürecinde toplumsal ve kültürel yenilikler yaşanmış, buna bağlı olarak beklentiler ve ihtiyaçlar değişim geçirmiştir. İnsanlık tarihi boyunca farklı toplum ve kültür yapıları ortaya çıkmış, farklı dönemler yaşanmıştır. Yirmi birinci yüzyılda sosyal ve ekonomik değişimlerin görüldüğü bir dönemde erkeklik algısı, antik dönemden günümüz modern dönemine kadar birçok değişim ve yenilikle şekillenmiş, bazı tabuları yıkmış bazılarını yumuşatmıştır. Yeni yüzyılda ekonomik ve sosyal yapının değişim gösterdiği sınıflar ortaya çıkmıştır. Bu yeniliklerin getirileri cinsiyet ve bireyler üzerindeki algıların değişmelerine neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrası her iki cinsiyetin de geniş sahalarda rol almaları büyük değişimleri gerçekleştirmiştir. Değişen sosyal algılar erkek cinsiyeti üzerinde de etkisini göstermiştir. Toplumda erkeklik kavramı, toplumsal beklentiler ve tüketim kültürü etkisiyle karmaşık bir hal almıştır. Geleneksel maskülenlik normları içsel huzursuzluk yaşamalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda “Dövüş Kulübü” modern erkeklik olgusunu irdeleyen bir yapıttır.

Kült bir film olan Dövüş Kulübü, 1999 yılında David Fincher’in yönettiği ve Chuck Palahniuk’un aynı adlı romanından uyarlanan bir eserdir. Bu film, modern erkeklik algısı üzerinde yoğun bir şekilde durarak toplumsal erkeklik algısındaki tüketen erkek talebini yaygınlaştırmıştır. Tüketici eril algısındaki etkiler meslek ve evlilik gibi formlara nasıl yansıtıldığı gösterilmektedir. Bu süreçte erkek doğasında var olan isyan ve özgürlük kavramlarının arayışına girildiği de aktarılmaktadır. Filmin özgün yapısı, görsel anlatımı ve etkileyici senaryosu ile izleyicilere modern erkeklik anlayışı sorgulandığı gibi toplumsal normlara meydan okunmasıyla güçlü bir deneyim sunmaktadır. Modern toplumların

yaşadığı farklı dönemler değişim ve kültür yapılarında nelerin etki kazandığı aynı zamanda yeni jenerasyonlara nelerin aktarıldığına dair dönüşümlerin ve kazanımların özellikle gösteriminde örnek bir model teşkil etmektedir.

Chuck Palahniuk kitabında bir Amerikan vatandaşı olarak çevresinin farkında olup, özellikle Amerikan tüketici kültüründe yetişmiş bir bireydir. Bu sebeple Amerikalı gençlerinin nereye, nerelere ve kimlere entegre olduğunu bilmekteydi. Bu romanı ele almasındaki en büyük etken toplum içerisinde kabul edilen sistemin bir inovasyon ya da bir gelecek oluşturması için rol model olarak yetiştirildiklerini fakat daha çok tüketmek için sistemleştirildiklerinin farkındaydı. Kitabında bu konuda şu şekilde bahsetmiştir:

“İnsanlık tarihinin en güçlü en zeki jenerasyonu ile tanıştım ve hepsi de hizmet sektörü için çalışıyordu.” Ben de kendime ve birçok akrabama baktığımda hayal kırıklığına uğradım. İyi yemekler, sağlık, iyi bir eğitim olabilecek en iyi şekilde yetiştirilmiş ama hayatlarımızın değeri ne ki? Benzin pompalamak mı? Evrakları dosyalamak mı? Bilgisayar ekranıyla bakışmak mı? Tüm insanlık bu noktaya geldi ve yapabileceğimizin en iyisi gerçekten bu durum beni çok hayal kırıklığına uğrattı (Boon, 2003).

Kitaptan uyarlanan filmde modern erkeklik olgusu üzerine derinlemesine bir sorgulama yapılmaktadır. Tüketim alışkanlıkları, özel hayatın yoksunluğu, iş hayatındaki sıkışmışlık, kimlik baskısı ve toplumsal beklentilere uyum çabası gibi temalar, baş karakterlerin deneyimleri aracılığıyla aktarılmaktadır. Gelişen teknoloji, sosyal medya ve tüketim kültürü gibi etkenler, modern erkeklik algısını şekillendiren faktörlerdir. Bu durum ise erkeklerin kendilerini sürekli olarak karşılaştığı ve toplumun beklentilerine uygun olmaya çalışma ortamı yaratmaktadır. Dövüş Kulübü ise bu algıya meydan okurken, bazı derin gerçekliklere de işaret etmektedir. Film, modern erkeklik algısının sadece fiziksel güç, şiddet veya maddi başarıya dayanmadığını vurgular. Bunun yerine, içsel tatminsizlik, özgürlük arayışı ve gerçek kimlik bulma süreci üzerinde durmaktadır. Bir uyanışı

sembolize eden yapım, sistemden bağımsız hareket edilebilmesi için Matrix'ten uyanılmasını çağrıştırmaktadır.

Makalenin amacı yukarıda da bahsedildiği gibi modern erkeklik olgusunun toplumsal manipülasyonuna karşı çıkmak ve kontrolsüz yükümlülüklerinden arınmak isteyen erkeklerin haykırışını aktarmaktadır. Aynı zamanda isyan ve özgürlük arayışı perspektifinden irdelenmektedir. Filmdeki baş karakterin yaşam biçimleri ve toplumsal çevrenin üzerinde kurduğu yeni erkeklik algısı ve kimlik baskısından sıyrılmaya çalışan karakterin özgürlük arayışlarına odaklanılacaktır. Yapılacak olan araştırmada ise modern erkeklik anlayışının geleneksel normları sorgulama ve yeni bir kimlik inşası arayışının öneminin vurgulanması irdelenecektir. Bu makalenin önemi, modern erkeklik olgusunun toplumsal isyan ve özgürlük arayışı bağlamında incelenmesidir. “Dövüş Kulübü” filmi, tüketim kültürüne karşı çıkma, toplumsal faktörlere meydan okuma ve bireysel özgürlük arayışı gibi konuları işleyerek modern erkeklik algısının sınırlarını zorlamaktadır. Araştırmada modern erkeklerin yaşadığı kimlik krizi, toplumsal baskılar ve içsel huzursuzluk gibi sorunlar da ele alınmaktadır. Bunun yanında, filmde sunulan özgürlük arayışı ile sınırları zorlama, modern erkeklerin kendi kimliklerini bulma ve kabul etme ihtiyacını vurgulamaktadır.

Araştırma yöntemi, film analizi ve kültürel eleştiri ile ele alınmıştır. Sahnelerde, karakterlerin davranışları ve iletiler incelenerek, erkeklik algısının nasıl temsil edildiği ve sorgulandığı analiz edilecektir. Filmdeki temaların ve mesajların toplumsal, kültürel ve ekonomik bağlamlarını değerlendirmek için de literatür taraması yapılacaktır. Bu yöntemler, filmdeki erkeklik algısının karmaşıklığını anlamak ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmek için uygun bir temel sağlayacaktır. Bu araştırmada kullanılacak olan görseller, “Dövüş Kulübü” filminin sahneleri ve karakter analizleri ile gösterilecektir. Film sahneleri, baş karakterlerin deneyimlerini, duygusal durumlarını görsel göstergebilim tekniği ile aktarılacaktır. Aynı zamanda filmdeki diyaloglar, semboller ve görsel imgeler modern erkeklik olgusunu ifade edebilmek için çözümlemelerde yapılacaktır. Akademik çerçeve ve yabancı kaynaklı literatür taramaları yapılarak konu ve içerikler geliştirilecek, görsel göstergebilim ile oluşturulacak olan tablolar ile analiz edilecektir.

Araştırmanın kapsamı, “Dövüş Kulübü” filminin modern erkeklik algısını sorgulamasıyla sınırlı tutulacaktır. Filmdeki ana karakterin içsel yolculuğu ve toplumsal beklentilere karşı duruşu üzerine odaklanılacak ve bu durum modern erkeklik algısının farklı yönlerini anlamak için kullanılacaktır. Toplum, kültür ve ekonominin erkeklik algısını nasıl şekillendirdiği incelenecek ve filmdeki temaların bu faktörlerle nasıl ilişkilendirilebileceği tartışılacaktır. Bu kapsamda, filmdeki erkeklik temsillerinin ve mesajlarının toplumsal cinsiyet rolleri, duygusal sağlık ve kimlik üzerindeki etkileri de ele alınacaktır.

Bu makale, “Dövüş Kulübü” filminin modern erkeklik algısını incelerken ortaya çıkan temaları derinlemesine ele almayı amaçlayarak ana karakterin içsel çatışmalarını ve

modern toplumun erkeklik üzerindeki baskıları gibi unsurlar, filmdeki erkeklik kavramının çeşitli yönlerini incelemek için temel oluşturur. Araştırmanın amacı doğrultusunda filmdeki karakterin toplumsal beklentilere karşı olan tepkisini ve alternatif erkeklik modelleri arayışını anlamak ve bu bağlamda modern erkeklik algısının sınırlarını sorgulamaktır. Çalışma sonucunda, modern ve çağdaş dönem toplumsal ve kültür yapılarının cinsiyetlere, özellikle erkek cinsiyetine yükledikleri roller ile baskıların analizleri ve sonuçları ele alınarak aktarılacaktır. Tüketim kültürünün ortak kimlik ve algı anlayışının benimsetildiği bir yapının hâkim olduğunu ‘Dövüş Kulübü’ filminin sunduğu normlar ve olgularla açıklanacaktır.

TARİHSEL DÖNEMLERE GÖRE ERKEKLİK ALGILARI

Film, erkeklik algısının fiziksel güç, maddi başarı ve sosyal statü gibi stereotiplerle sınırlı olmadığını vurgular. Yapıtta, erkeklik kalıntılarının yanı sıra duygusal bağlantıların kurulması ve duygusal ifade becerilerinin geliştirilmesi de önemli bir rol oynamaktadır. “Dövüş Kulübü” erkeklik algısını eleştirirken, erkeklerin gerçek kimliklerini keşfetme, toplumsal beklentilere meydan okuma ve özgürleşme arzusu üzerine odaklanmaktadır. Egemenlik kuran erkeksi tavırları tekrar canlandırmak ve kabuklaşmış atmosferden çıkmak isteyen karakterin arayışını göstermektedir.

“(...) ‘Gerçek’ erkeklik, uğrunda mücadele gereken, eziyetli bir dolu test sonucunda ancak kazanılabilecek bir ‘ödül’ olarak durur erkeğin karşısında (36) (...) dayanılmaz acılara katlanarak bir kez erkek olmayı hak ettikten sonra da erkeğin ‘erkeklik’le işi bitmez (...) taşıyıcısı olduğu iktidarı her daim hayata geçirmesi, hep yeniden üretmesi beklenir ondan.” (Atay 2012, 37)

Çeşitli tarihsel dönemlerde ele alınan erkeklik algısı medeniyetlerce farklı beklentiler tarifleyerek tanımlanmıştır. Kalıplaşmış eril tanımların ve beklentilerin ortak özelliği olan ‘Hegemonik Erkeklik’ kavramı tarihsel dönem ve kültürlerde ‘erkeklik’ kavramı sınırlarının çizilmesi ve erkekleri özne olarak betimlemesi ideolojik hedefler doğrultusunda gerçekleşmektedir. Bu pozisyonların farklı biçimlenmesi dönemselsel kültür yapılarındaki iktidar ilişkileri ile belirlenmektedir. Bu dönemler şu şekilde ele alınmıştır: Antik dönemlerdeki erkeklik güç, cesaret ve liderlik gibi özellikler üzerine kurularak vurgulanmıştır. Orta Çağ’da feodal toplumun yaşam düzenine bağlı olarak savaçılık ve soyluluk idealleri üzerine inşa edilerek ön plana çıkmıştır aynı zamanda dönemin dini inancı erkeklik algısını şekillendirmiştir. Rönesans dönemiyle birlikte bilgi, kültür ve sanat gibi daha insancıl ve çok yönlü unsurların ön plana çıktığı erkeklik algısı görülmektedir. Dönemselsel farklılıkların günümüze yaklaştıkça nelerin erkek algısı üzerinde hâkim olduğu ve nasıl şekillendiklerini görmekteyiz daha yakın dönemlerde de bu durum devam etmektedir. Aydınlanma Çağ’ında ise akıl, bilgi ve toplumsal sorumluluk gibi faktörler erkeklik algısını ne yönde şekillendirdiği

ifade edilmektedir. 19 yüzyılın büyük gelişimlerinden biri olan Sanayi Devriminde endüstriyel üretimdeki artış ve buna bağlı olarak çalışanın gücü ve dayanıklılığı üzerinden tanındığı, ancak aile içi sorumluluklarının azaldığı ve duygusal rollerin ihmal edildiği belirtilmektedir.

Günümüz anlayışı Modern ya da Çağdaş olarak adlandırılan dönemin toplumsal cinsiyet rollerinin daha esnek ve çok yönlü bir şekilde ele alındığı, duygusal ve sempatikliğin ön plana çıkması gerektiği önemsenmiş bunun üzerine alışılmış olan geleneksel normların hükümleri azalmış olsada da bazı bölge ve toplumlarda bu normlar yaşatılmaya ve uygulanmaya devam etmektedir. Bir çok fonksiyonda gelişim gösteren toplumlar günümüz modern ve metropol olgularının getirileri ile değişime uğradıklarını ve erkeklik algısının buradaki evrilme sürecini bizlere sunmuşlardır.

Özellikle güç göstergesinin zaman içerisinde değişime uğrayıp, modern erkeklik dünyasının tanımı olan 'metro-seksüel' bir anlayışa bırakmıştır. Geleneksel erkeklik anlayışından sıyrılmayı başaran birçok erkek metroseksüel tanım ile bütünleşerek ön plana çıkmışlardır. Bu ayrıştırılmalar eril üzerindeki beklentileri çağdaş bir varyasyona dönüştürmüştür. Erilde görülen metroseksüellik, erkekliği muti bir anlayış doğrultusunda baştan oluşturmuştur. Toplumların dayattığı cinsiyet kalıplarına bürünmek aynı zamanda bu kalıpların şekil ve biçimlerinin dayatılması eril üzerindeki baskıyı artırarak özgürlük, sisteme karşı isyan, kişisel arayış arzusunu tetiklemektedir. Bu gibi toplumların oluşturduğu saptamalar, erkeklerde niteliksel var oluş fonksiyonları dönüşüme uğratmaktadır. Bu algı değişimleri sağlayan faktörler yaşam standartları, ekonomi ve sanayideki teknolojik gelişmelerin getirisi olan endüstriyelleşmedir. Bu gelişmeler yaşama şekil veririrken aynı zamanda popülerite beklentilerini ön plana çıkarılmıştır. Ardından retrospektif algıyı yıkmış yeni bir dünya algısındaki eril evrimi gerçekleştirmektedir.

Bu sebeple erkeklik algısı, geçmişten günümüze kadar değişen toplumsal normlar ve kültürel etkilerle farklı dönemlerde farklı biçimler ile kendilerini göstermişlerdir. Her dönemde, erkeklerin rolleri, beklentileri ve tanımları belirli idealler doğrultusunda değişim yaşamıştır. Geçmişte daha geleneksel ve sınırlayıcı bir anlayışa sahip olan erkeklik algısı, zamanla evrim geçirerek daha esnek, duyarlı ve eşitlikçi bir yöne doğru ilerlemiştir. Bu dönemsel değişimler, erkeklerin kimlikleri, duygusal ifadeleri, ilişkileri ve toplumsal rolleri üzerinde derin etkiler bırakmıştır.

ERKEKLİK KAVRAMI VE DÖVÜŞ KULÜBÜ ERKEKLİK ALGISININ ANALİZİ

Erkeklik kavramı, toplumsal ve kültürel olarak erkeklerle atfedilen özellikler, roller ve davranışlarla ilgili bir kavramdır. "Erkeklik, bir biyolojik cinsiyet olarak erkeğin toplumsal yaşamda nasıl duyup, düşünüp, davranacağını belirleyen, ondan salt erkek olduğu için beklenen rolleri ve tutum alışları içeren bir pratikler toplamıdır." (Atay, 2004). Bu kavram, her kültürde farklı şekillerde tanımlanabilir ve

değişkenlik gösterebilir. Genellikle erkeklik, toplumun erkeklere yüklediği beklentilere, cinsiyet rollerine ve normlara uyum sağlama sürecini içerir. Geleneksel olarak güç, cesaret, bağımsızlık, rekabetçilik, dayanıklılık gibi özellikleri içerir. Bu geleneksel erkek tanımı, toplumun beklediği rolleri ve davranışları belirler. Örneğin güçlü olma, liderlik etme, duygusal ifadeyi sınırlama ve dayanıklılık gibi özellikler erkeklik normları içinde yer alır.

Geçmişten günümüze erkeklik algısı farklı toplumlarca belirli bir özellik kapsamına çıkmadan yayılım göstermiştir. Erkeklik algısının gelişiminin ortaya çıkarılması farklı kültür yapılarında çeşitli ritüel ve uygulamalarla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bunlardan biri Afrika'da yaygın olan aslan ile düellonun erkek olma basamağı olarak kabul edilmesidir. Bu uygulamalar kabileler arası farklılık gösterse de temel amaç ve hedef aynıdır. Güçlü ve cesur bir erkek olma yolunda ilk adımlar olarak kabul edilir. David Deida geleneksel erkeklik ritüelleri hakkında bir görüşmesinde şöyle söylemiştir:

"Geleneksel erkeklik ritüelleri, erkeklerin içsel derinliklerine ulaşmalarını, kendilerini keşfetmelerini ve doğal potansiyellerini açığa çıkarmalarını destekler. Bu ritüeller, erkeklerin güçlerini dengelemelerini, cesaretlerini arttırmalarını ve yaşamda anlam arayışlarına derinlik katarak kendilerini tam anlamıyla ifade etmelerini sağlar. Geleneksel erkeklik ritüelleri, erkeklerin toplumla, doğayla ve kendi iç dünyalarıyla bağ kurmalarını teşvik ederken, aynı zamanda bir arınma ve dönüşüm süreci sunar. Bu ritüeller, erkeklerin kendilerini daha iyi anlamalarını, güçlü ve sorumluluk sahibi bir şekilde hareket etmelerini ve içsel uyumlarını sağlamlaştırmalarını sağlar."

David Deida'nın Üstün Erkekliğin Yolu (The Way of the Superior Man) kitabında 'Kadim Erkeklik' kavramının, geleneksel erkeklik ritüellerinin önemini anlatmaktadır. Kitap, erkeklerin içsel derinliklerine doğru bir yolculuğa çıkarak kendi güçlerini ve potansiyellerini keşfetmelerini teşvik eder. Erkeklik ritüellerinin, erkeklerin kişisel büyüme ve dönüşüm süreçlerine katkıda bulunduğunu ve onlara derin bir bağlantı ve anlam katmanın önemini vurgular. Bu noktada geleneksel ve modern erkek algısı birbiri ile çarpışmaktadır. Asıl istenilen ve olması gereken çağdaş erkeklik anlayışdır: ne geleneksel algıya ne de modern beklentilerin karşılanması her iki durumda da erkeklerin yaşam ve özgür seçimlerine müdahil olmaktadır. Bu yaklaşım toplumsal olarak ayrıssada farklı algı ve anlayışlar ortaya çıkarak erkeklerin şekillenmesine etki etmektedir. Geleneksel normlardan kurtulan erkekler modern dünyanın kendilerinden istedikleri ve beklentileri ile mücadele içinde bulunmaktadır. Bu eylemlerin getirdiği sonuç limitleri zorlamakla beraber erkeklerin üzerinde distopik bir yönetim baskısı oluşturmaktadır.

"Dövüş Kulübü" filmi, toplumun dayattığı erkeklik normlarına karşı isyan eden, özgürlük arayışında olan karakterlerin hikayesini anlatırken, erkeklik yapısını ve kavramını derinlemesine incelemektedir. Filmin ana karakterleri olan "İsimsiz Kahraman" Jack (Edward Norton) ve Tyler

Durden (Brad Pitt), modern tüketim kültürü ve toplumun dayattığı erkeklik idealleriyle mücadele eden bireylerdir. Bu idealler arasında maddi başarı, fiziksel güç, sosyal statü gibi unsurlar yer alır. Ancak bu ideallerin gerçek mutluluğu getirmediği ve erkekleri içsel bir boşluğa sürüklemektedir. Bu süreçte yalnızlık, yorgunluk ve tatminsizlik baş göstermeye başladığı görülmektedir.

Bir başka söylem ile modern erkeklik erkekleri içsel bir çatışma sürecine sürükleyebilmektedir. Geleneksel erkeklik normları ve toplumsal beklentilerle uyumlu olmak isteyen erkekler arasında bir çatışma ortaya çıkabilir. Örneğin, duygusal ifade özgürlüğüne sahip olmak isteyen bir erkek, geleneksel rol modellerine bağlı kalma ve duygusal kısıtlamalarla mücadele etme arasında bir çatışma yaşayabilir. Bly (2004) bu konuya şöyle değinmektedir:

“Erkeklik, kendi içsel doğasının çağrısını duyan ve ona kulak veren bir erkeğin, toplumsal beklentilerin, kalıpların ve kısıtlamaların ötesinde özgürce yaşamasıdır. Bir erkek, içindeki vahşi, tutkulu ve yaratıcı gücü kabul ederek, onunla uyumlu bir ilişki kurduğunda gerçek erkeklik potansiyelini açığa çıkarır. Ancak, erkeklik algısı toplumun dayattığı sınırlamalarla doludur ve erkekler sıklıkla bu kalıplara uymak için kendi iç dünyalarını bastırır. Gerçek erkeklik, içsel yolculuğun bir parçasıdır ve erkeklerin bu yolculuğa cesaretle çıkması gerekmektedir.”

Beklentilerin ötesinde, isteklere dayanmayan bir yaşam biçimi içinde şekillenerek var olmayı isteyen erkek, içsel dürtüleri, kendi istek ve iradesi ile kendini bulmaya çalışmaktadır. Beraberinde film erkeklik algısını şiddet, kendine zarar verme gibi olumsuz yönleriyle de eleştirir. Tyler Durden karakteri, erkeklerin içlerinde bastırdıkları öfke ve hırsları dışa vurma arayışında olan bir figür olarak ortaya

çıkır. Kendi içindeki vahşi doğayı keşfeden erkeklerin toplumsal normlardan sıyrılarak özgürlük arayışına girmesi, filmin temel temasını oluşturur. Film Tyler Durden karakterini erkeklik algısını eleştiren ve bastırılan duyguları korkusuzca serbest bırakma çabasını temsil etmektedir. Buna örnek olarak, Dövüş Kulübü’nde gerçekleşen bir toplantıda Tyler Durden tarafından söylenen sözler ile filmde bir diyalog kesiti ile görsel göstergebilim analizi yapılmıştır.

- “Burada, yaşayan en güçlü ve zeki erkekleri görüyorum. Ama heba oluyorlar. Lanet olsun, bütün bir nesil benzin pompalıyor. Garsonluk yapıyor. Ya da beyaz yakalı köleler olmuşlar. Reklamlara kanıp araba ve kıyafet kovalıyorlar. Nefret ettiğimiz işlerde çalışıp, ihtiyaç duymadığımız şeyler alıyorduz. Bizler tarihin ortanca çocuklarıyız. Ne bir amacımız var ne de büyük buhran. Bizim savaşımız ruhani bir savaş, en büyük buhranımız kendi hayatlarımız. Televizyonla büyürken bir gün milyoner bir film yıldızı ya da Rock yıldızı olacağımıza inandık ama olmayacağız. Bunu yavaş yavaş öğreniyoruz ve çok kızgımız.”

Tyler karakteri ile anlatılmak istenen yirmi birinci yüzyılda erkek algısının yadırganmasıdır. Tüketim kültürü ve modern yaşam, erkekliği belli bir kalıba sığdırır. Tek bir amaç için zaman sarf etmesini ve bunun sonucunda eline geçen kazanç ile içinde bulunduğu tüketim kültürünün dayatmalarını yerine getirerek tamamlanmış olacakları öğretilmiştir. Bu öğretiye karşı duran Tyler, bu durumu kabul etmemektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrası 1950’lerin başında banliyö gençliği olarak adlandırılan kültür, tüketim odaklı bir yaşamın yükselişine geçmiştir. İnsanların kararlarında söz sahibi olan kapital bireyleri yalnızlaştırıp yozlaştırmıştır. Günümüzde de bu durumu yaşayan ve sisteme hizmet eden bir nesil vardır ve doğmaktadır.

Şekil 1. Kesit:01.09.51. Bardaki bodrum kat / Dövüş Kulübü toplantı sahnesi.

Tablo 1. Görsel Göstergebilim Tablosu

Gösteren	Gösterilen	Yorum	İdeoloji
Bir grup oyuncuların mimikleri, jestleri ve mekân tasarımı.	Sahnedeki oyuncuların ifadeleri ile erkeklerin modern hayatta yaşadığı hayal kırıklığı, tüketim kültürüne olan öfke.	Karakterlerin ifadelerinden, modern erkeklik algısının eleştirisi ve alternatif bir yaşam arayışı.	Tüketim toplumunun bireyleri sınırladığı, kontrol ettiği ve boşluğa ittiği ideolojiye meydan okuma.

Tyler *'Bizim savaşımız ruhani bir savaş, en büyük buhranımız kendi hayatlarımız.'* İfadelerini kullandığı sözlerin temelinde insanların, kendi haklarında söz sahibi olma bilincini yitirdiklerini ve karar mekanizmasının başka ellere verilerek yaşamını sürdüren bir neslin normal, insani fonksiyonlarından uzaklaştırılarak birer beyaz yakalıya ya da robotlara dönüştüklerini anlatmaktadır. Bunun yanında bu yaşam biçimini benimseyen bireylerin duygusal boşluklar yaşayarak kendi içlerinde büyük bir psikolojik savaş verdiği anlatılır. Tüketim canavarı insanları boş vaat ve reklamlar ile kandırırken bunu, elindeki yapay tekel olan "sosyal medya" aracılığı ile gerçekleştirmektedir. Tüm bunların ardındaki uyanış film sahnelerinde görüldüğü gibi küçük ve büyük toplantıların başında ya da ardından söylenen sözlerle ifade edilir. Böylece erkeklerin neden güç, cesaret ve kuvvet uyguladığı daha iyi algılanır. Tyler'ın son cümlesi de bunu ifade etmektedir. ...- *"Bunu yavaş yavaş öğreniyoruz ve çok kızgınız"*.

Görsel göstergebilim şablonu tablosunda (Şekil 1, Tablo 1) söz konusu diyalogun ve sahnenin analizi yapmaktadır. Sahne bölümünde sahne fotoğrafı veya tasarımı yer alırken,

gösterge kısmında aktörlerin mimikleri, jestleri ve mekân tasarımı vurgulanmaktadır. Gösterilen bölümünde karakterin sözlü ifadeleri üzerinden erkeklerin modern hayatta yaşadığı hayal kırıklığı ve tüketim kültürüne olan öfke temsil edilmektedir. Yorum kısmında karakterlerin ifadelerinden modern erkeklik algısının eleştirisi ve alternatif bir yaşam arayışının öne çıktığı belirtilmektedir. İdeoloji kısmı ise sahnenin modern tüketim toplumunun bireyleri sınırladığı ve boşluğa ittiği ideolojisine meydan okuduğu vurgulanmaktadır.

Tyler Durten'in toplantı sırasında ifade ettikleri erkeklerin yaşamdaki bölünmüşlüklerinden bahsetmektedir. Erkeklerin iş performansları ve hayat yaşamları toplumsal algının jenerasyonlar üzerindeki baskısı ile şekillenmiştir. Bunun sonucunda psikolojik anlamda bireylerde sağlıksız durumlar gösterilmektedir. Bu neticeler ile erkeklerin yaşam anlamlarını ve kişisel tatminlerini sorgulamaları hedeflenmektedir. Toplum dayatmaları aksine bu normları yıkabilmeyi ve kendi amaçlarını hissetmek istedikleri için doğru bir noktada buluşmaları arzulanmaktadır. Aynı zamanda etkilerden sıyrılmayı öğrenmeleri ve kurtulmaları

Şekil 2. Kesit: 00.10.52. Jack'in zihnindeki Mağarası / Dövüş Kulübü terapi sahnesinde Jack'in beyninin derinliklerine yolculuk.**Tablo 2.** Görsel Göstergebilim Tablosu

Gösterge	Gösteren	Öznel Anlam	Marla Singer ile ilişkilendirme
Jack'in Ruh Hayvanı (Penguen)	Jack'in içsel yolculuğu ve kişisel dönüşümünü sembolize etmektedir.	İç dünyasında kaybolmuş olan Jack masumiyet, kendini yeniden keşfetmek ve özüne ulaşma çabası içerisindedir.	Marla Jack'in iç dünyasındaki karmaşıklığı anlatmaktadır.

Şekil 3. Kesit:14.43.00. Dövüş Kulübü, Jack zihninde Marla Singer ile karşılaşması.

için bilinçlenmeleri gerektiğinin farkına varmaları sağlanmaktadır. Kendi duygu ve birikimlerine bağlı kalarak daha sağlıklı bir yaşam biçimi keşfetmeleri istenmektedir.

Filmdeki ilk duygusal keşiflerden biri erkeklik algısının olumsuz etkileri vurgulanırken, aynı zamanda erkeklerin duygusal bağlantılarını kurma ve duygusal ifade becerilerini geliştirme ihtiyaçlarını ön plana taşımaktadır (Şekil 2, Tablo 2). Jack karakteri, Marla Singer (Helena Bonham Carter) ile olan ilişkisinde duygusal bir bağ kurmaya çalışmaktadır. Marla'nın varlığı Jack'in kendisi ile olan iç çatışmasını temsil etmektedir. İkili arasında yaşanan ilişki, Jack'in iç dünyasında duygusal bir keşif sürecine girmesini sağlar, geleneksel erkeklik normlarına meydan okuyarak duygusal bağlantılar kurma arzusuyla mücadele ederken kendi duygusal sınırlarını zorlar ve içsel dönüşüm yaşamaya başlamaktadır.

Bu sahne Jack'in içsel yolculuğunu ve ruh hayvanını keşfetmesini gösteren bir andır. Jack'in zihninin derinliklerine dalması ile iç olaylarına bir bakış açısı açma anıdır. Sahnenin anlamlarından biri olan ruh hayvanı 'Pingu'yu (penguen) bulma çabasıdır. Jack'in çocukluğuna ve masumiyetine olan özlemi temsil etmektedir. Film ilerledikçe iç çatışma ve kaos artmaktadır. Jack bölünmüş kişiliklerini mağarada keşfetmeye çalışmaktadır. Jack derinlere indikçe Tyler Durten'in üstlendiği başkaldırıcı ve yıkıcı karakteri olan kendisi ile yüzleşmektedir. Jack, Tyler Durten ile birliktelik ve sert olma yolunda ilerlerken içsel olarak kaybettiği masumiyetini aramaktadır. Jack'in bir sonraki terapisinde ruh hayvanını yerine içindeki kaosu ve çatışmayı sembol eden Marla'yı görmektedir (Şekil 3). Onun varlığı Jack'in iç dünyasındaki çatışmaları yansıtır.

Aynı zamanda Marla ile olan ilişkisi, ona duygusal derinlik, anlayış ve kendi duygularını ifade etme becerisi kazandırır. Marla'da tıpkı Jack gibi toplumun dayatmalarına karşı çıkmaktadır. Her iki karakterde toplumun normlarına uymamaktadır. Tyler Durten, Jack'in bastırılmış öfke ve arzularını yüzeye çıkaran karakterdir. Marla'nın sürekli ölümle olan oyunu ve ölme arzusu, modern dünyanın insan üzerindeki çatışmayı ve kaosu temsil etmektedir. İki karakterin

duygusal boşluk ve isyanı dile getirdikleri bir ilişki içine girmeleri dejenere olmuş bir nesli de temsil etmektedirler. Bu şekilde film, kalıpları ve sınırları zorlarken duygusal bağlantıları ve arzuları iki cinsiyet içinde önemini vurgulamaktadır. Her iki karakter de toplumsal ve geleneksel olarak dayatılan cinsiyet rollerine karşı isyankâr bir tutum sergilerken duygusal keif süreçlerinde ruhsal benzerlikleri ortaya çıkmıştır.

Çağdaş Erkeklik Algısı

Çağdaş erkeklik algısı geniş bir perspektifle ele alındığında, geleneksel erkeklik normlarından ayrıştırıldığı ve yeni erkeklik inşasındaki fonksiyonel bir yaklaşımın sosyal ve iş kültüründeki etkilerini savunan Andrew Tolson'un (Maral, 2004) işçi sınıfı erkekleri için şunları söylemektedir; ...“fiziksel güç, dayanıklılık ve erkekler arası dayanışma”, orta sınıf erkeklerinde “rekabet, hırs, toplumsal sorumluluk duygularını belli etmeme”, bürokratik görevlerdeki erkeklerde ise “görev duygusu ve kendini disipline edebilme” ilkeleri üzerine kurulmuş “erkeklik” kurguları olduğunu savunmuştur. (s.129) Çağdaş erkeklik, erkeklerin duygusal zekalarını, ilişki biçimlerini, hassasiyetlerini ve empati yeteneklerini oluşturma bilmeleri için farklı gelişimler ile teşvik edilmektedir. Bu nedenle modern erkeklik algısı, kalıcı özgürleşme ve kendi kimliklerini keşfetme süreciyle birlikte gerçekleşmektedir. Geleneksel erkeklik algısı güçlü, baskın, duygusal olarak bağlantısız ve duygusal ifadeyi sınırlayan bir erkeklik profili sunmaktadır. Yeni algıda ise duygu, zekâ ve ilişki biçimlerin, duyarlılıkların ve empatilerin geliştirilmeleri istenmektedir.

Yeni erkeklik anlayışı, geleneksel cinsiyet rollerine sıkı sıkıya bağlı olmalarını ortadan kaldırmaktadır. Geleneksel erkeklik normlarına uymadan özgürce yaşayan erkekler, daha mutlu, tatmin edici ve anlamlı bir yaşam sürme potansiyeline sahip olabilmektedirler. Ancak erkekler için bu dönüşüm süreci kolay olmamaktadır. Öyle ki toplumun hala yaygın olan geleneksel erkeklik algısının dayatmalarıyla karşı karşıya gelebilmektedirler. Bununla birlikte birçok erkek, sınırlayıcı kalıplara meydan okuyan ve modern

erkeklik algısını benimseyen olumlu örnekler sunmaktadır. Modern erkeklik algısı geniş bir perspektifle ele alınmaktadır. Bu geleneksel erkeklik normlarının sorgulanması, eleştirme ve dönüşüm sürecini içerirken, bireyin özgürleşmesini ve kendi kimliklerini keşfetmeyi merkeze alır. Global bir atmosferde kendini var edebilme gayreti içerisinde giren erkek sistemin yapılandırdığı birey olarak hizmet etmeye meyilli hale gelmektedir. Sistemin sunduğu toplumlar tarafından benimsenerek kültür yapılarına göre şekil almaktadır. Bu olgu ile yaşamına devam eden erkeğin hayattan ve yaşamdan beklentiler global ve kültür yapısına hizmet etmek için var olur. Kotler (1989) bu konudan şöyle bahsetmektedir;

“Modern erkeklik günümüzde birçok pozitif olgunun yanında pop kültür ve teknolojik gelişmelerin beraberinde, birçok ihtiyacı da doğurmaktadır. Bunlardan biri erkeklerle yüklenen meslek seçimi, ekonomik durum ve mal varlığı gibi daha iyi ifade edilecek gelir durumları ile ön planda değerlendirilir olduğu yadsınamaz bir gerçek ile yaşanılmaktadır.”

Erkekler amaç ve hedeflerine erişebilmek için meslek hayatlarında ön plana çıkmak ve kendilerini kanıtlama eylemlerine girmektedirler. Bunun sonucunda iş hayatlarında yaşadıkları yoğun tempoya ayak uydurma, özverili çalışma ve disipline olabilmek için kendilerinden fazlası ile ödün verebilmektedirler. Bu durumu iş hayatında daha çok eril kesim yaşamaktadır. Bunun temel nedeni güdüsel dürtülerde yatmakla beraber yukarıda bahsedilen kültür yapısındaki demografik faktörler tetikleyici rol üstlenmektedir. Aynı zamanda eril enerjinin içinde var olan kendini ispatlama güdüsü varlığını korumakla beraber farklı şekil ve biçimde ortaya çıkmaktadır. 21. Yüzyılın erkekler için rekabet ortamı çoğunlukla mesleki hayatlarında kendini kanıtlama ve üst kademeye çıkabilmeye yönlendirilmesi olarak tanımlanabilir. Bu durum modern kültürün erkek üzerinde baskı kurduğu kriterler ile bütünleşmektedir. Eril enerji farklı yenilikler ile kendini ispatlama eylemini gerçekleştirmektedir.

Farklı bir bakış açısı ile ele alındığında modern erkeklik algısı, eril tahakkümü kabul etmeyen erkeklerin kendilerini gerçekleştirmeleri için özgür bir alan yaratma amacı taşımaktadır. Bu farklı cinsiyet rollerini aşarak, toplumsal beklentilerin ötesinde bir erillik deneyimi arayışını içermektedir. Bu arayış erkelerin kendi ilgi alanları içerisinde bir yarışa girerek kendini kanıtlama eylemine başvurmaktadır. Bu erkeğin modern dünyada kendini kendi istediği şekilde kanıtlama biçimi olarak ortaya çıkar.

Modern erkeklik, bireyin kendi değerlerini, tutkularını ve amaçlarını tanımlama ve bunlar ile bilinçlenerek özgürlüğünü vurgulamaktadır. Bireyin, toplumsal beklentilerini sorgulayarak, kendi doğasını ve ruhsal ihtiyaçlarını anlama sürecinde özgür iradesini kullanması gerektiğine inanılmaktadır. Bu, erkeklerin özgün, otantik ve kendilerine uygun bir yaşam sürmeleri için gerekli olan içsel bir dönüşümü ifade etmektedir.

Bir diğer faktör ise bireyin sosyal hayatındaki etkileşimleridir. Bu etkileşimler bireyin üstlendiği rolde başarıyla paralellik göstermesidir. Yansıtılacak olan durumun

iş hayatındaki rolü ile uyum sağlayarak yaşam ve davranış stiline etki etmesidir. Yaşam stiline ve tercihlerin farklı olması eril karakterlerin nitelikleri ile belirlenmektedir. Toplumsal yapının eril üzerindeki kontrol ve baskıcı olması iş hayatındaki statüsünü şekillendirmektedir. Bireyin ekonomik ve sosyal statüsünü gösteren meslek seçimi kariyerindeki başarısı ile belirlenmektedir. Bu başarı erkeğin toplum içerisindeki duruşunu ifade etmektedir. Statü bireyi diğerlerinden ayıran en önemli özelliktir. Kişinin ekonomik anlamda zorluk çekmediğini aynı zamanda istediği her şeye sahip olabildiğinin temel göstergesidir ve toplumun yeni model erkek algısındaki beklenti bu durum ile özdeşleşmektedir.

Modern eril tahakkümü bulunduğu atmosfere ayak uydurabilmek için önce içsel ardından dışsal faktörleri benimseyerek var olmaya odaklanırlar. Yüksek beklentilerin hâkim olduğu 21.yüzyılda başarının kovalandığı bir zaman diliminden kendini ayrı tutmak veya soyutlamak zor olmakla beraber bu durum ile mücadele etmek oldukça yorucu ve zahmetlidir.

İhtiyaç kavramı insan yaşamının dengesini korumaktadır. Dengeli bir sürecin ardından gelişen faktörler ise bu kavramın zeminini zayıflatmıştır. Bireyin yüzyıllar içerisinde değişen yaşam koşulları ve çevresel faktörlerin etkileri ile ihtiyaç kavramı yerini ‘sahip olmak’ kavramına bırakmıştır. Bu gibi kavramlarda materyalist ve ilgi çekici olarak yerini almıştır. Materyaller ve hissettirdiklerini istemek bir ihtiyaç haline almıştır.

‘Susamış olma durumu bir ihtiyacın varlığını gösterir. Susuzluğun nasıl bir biçimde giderilip nasıl bir tatmin sağlanacağını gösteren ise istektir.’ (Odabaşı, 2019)

Yavuz Odabaşı’nın Tüketim Kültürü kitabında yer alan bu sözler, istek ve arzunun ihtiyaç kavramına hüküm sürdüğü dışsal ve içsel bir güç olarak sahiplenme duygusuna hizmet eden bir duygu olarak algılanabilmektedir. Bu durumun en belirgin getirisi tüketim olgusunun ihtiyaç dışı olmasıdır. Tüketim kapital düzenin sistemleştirdiği sosyal ve ekonomik sınıfların her birine ayrı hizmet eden bir sektör haline gelmiştir. Tüketim tarzlarının farklılığı üretimin şekillenmesi yanında sınıf olgusundaki çoklu değişim ve katmanları oluşturan bir tetikleyici eylem de olmuştur. Bu durumda tüketim olgusundan etkilenen sosyal yapılar içerisinde kültürel değişimler de yaşanmıştır. Her alanda varlığını hissettiren tüketim popüler kültürün ve gelişen kitle iletişim araçların etkileşimleri ile kendini her mertebede yeniliğe ve değişime ihtiyaç duyulmaya hazırlamıştır. Bu hazırlanan zeminde yürüyebilmek için sermaye ihtiyacı veya düzenli gelir sahiplerine ihtiyaç duyulmaktadır. Beraberinde kendisine hizmet edecek beyaz yakalılar da toplumun ve kültürün algısında benimsenmesi gereken özellikleri ile oluşturmuştur. Cinsiyetler üzerinde farklı etkiler bireysel iş ve yaşam koşulları sağlasa da ortak güdüyü bir tutup, algının tüketim üzerine odaklanmasını sağlamıştır. Tüketimin kitleler üzerinde etki göstermesi gelir düzeyi ile paralellik göstermektedir. Bu durumu verimli hale getiren cinsiyet erkektir. Erkek tüketim toplumunda duruşu

veya eril gücü ile ön plana çıkmamaktadır. Tüketim toplu- munda erkekten beklenen, kendini iyi yetiştirmiş, iyi bir kariyere ve birikime sahip olmasıdır. Bu kriterler tüketim olgusu içerisinde yaşayan insanlar için önemli işleve sahiptir. Erkeğin para kazanması tüketim odaklı olup hedonist bir yaklaşım içerisinde kalarak kendi etrafındakilerin bu şekilde arzularını sağlamalıdır. Bu sebeple gelir düzeyi fazla olan erkek bireylerde tüketim olanağı fazla olması çevresini etkileyen önemli bir faktördür. Bu etki ile erilin sahip olduğu gelir tüketim alışkanlıkları ve yaşayacağı yaşam ile ilişkilidir. Bu konu ‘Lüks Markaların Tüketimi’ adlı kitapta şöyle bahsedilmiştir;

‘Erkekler genel olarak ekonomik başarı ve yeteneklerini sergilemek için lüks ürün ve markaları kullanırken; kadınlar lüks marka tüketiminin diğer yönlerini daha önemli görmekte- dirler. Kadınlar lüks markaları satın alırken o markala- rın birçok yönünü değerlendirmektedir. Daha spesifik olarak kadın tüketiciler, kalite, tek olma ve sosyal değerleri öncelikli olan tüketicilerdir.’ (Satı & Kılıç, 2019)

Açıklandığı üzere kadın tüketicilerin erkeklerden daha çok ürün kalitesi ve tanınırlığı ile ilgilenecek buldukları sosyal yapıda ön plana çıkma hedefi olduğu görülmektedir. Bu şartları beyaz yakalı bir erkeğin yerine getirebilmesi, daha çok iş yoğunluğu ve mesai yapması anlamına gelmektedir. Eğer kadın ekonomik özgürlüğe sahip değilse bunu karşı tarafın sağlaması doğal karşılanan bir durum olarak görülmektedir. Bu durumu güçlendiren ve verimli hale getiren rol, bireyin cinsiyetinin ‘erkek’ olmasıdır. Bununla birlikte aşırılığın getirdiği yetinememek erkeği sosyal yapıdan uzaklaştırıp tek bir noktaya sevk ederek robotlaştırmaktadır. Bu durumda erkek bireylerin yaşam biçimlerinde sağlık ve ruhsal problemlere yol açmaktadır. Bu görevi üstlenen erkeğin hayat anlayışı ve bireysel ayrıcalığını nasıl etkilediği konusunda önemli yere sahip olan Dövüş Kulübü eseri, erkeklerin beyaz yakalı çalışanlar olarak sistemin istediği role bürünmelerinin etkilerini ele alarak tüketim ve tüketim toplumu karşıtı bir bireye nasıl dönüştüğünü izleyiciye sunmaktadır.

Filmde manen yorgun olan birey (Jack) maddi doyum ile ruhsal boşluğu doldurmak için çabalamaktadır. Bu çabalama kişilerde ruhsal çöküntü ve boşluk oluşturmaktadır. Yok olan yakın ilişkiler ise ikili yabancılaşmalara evrilmektedir. Bu gibi düzensizlikler ve değişimler bireyde hayata dair kopukluklar yanında farklı psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıkmasına da sebep olmaktadır. İnsan-insan ilişkisi, insan-nesne ilişkisi ile yer değiştirmiştir. Bu uyumun yerleşmesi ve benimsenmesi normal olan ilişkileri sekteye uğratmış, bireyin toplum içinde yalnızlaştırmış ve diğer bireyler arasında yozlaşmalara neden olmuştur. Bu şekilde yol alınması insan-nesne ilişkisi kaçınılmaz hale gelmiştir. Tüketimin getirdiği iktisadi dönüşüm tüketicinin başrol aldığı önemli bir döngüdür. Sahip ol, kullan/kullanma ve ardından biriktir şeklinde çalışmaktadır. Sistem, bu evren içinde yaşayan toplumlarda bireylerden, tüketici kimlikleri oluşturmak ve bu olguya hızlı bir şekilde adapte olunmasını beklemektedir. Bu süreç özellikle erkek bireyler üzerinde etki göstermektedir.

Eril, kendi istek ve kriterlerine göre var olsa da bulunduğu atmosfere ayak uyduramadığı ya da hemcinsleri tarafından mobbinge uğradığında varlığını ve bulunduğu yerin kendisi üzerindeki yan etkilerini fark etmeye başlar. Bu farkındalık büyük bir uyanış ile tetiklenerek hayatında nelerin yok olduğunun muhakemesine girişir. Jack bu aşamaya gelmiş ve filmde alınan görsel ile bu sorgulama aşamasını izleyiciye yansıtmaktadır. Severek icra ettiği mesleğini, yaşadığı farklı duygusal baskıların ağırlığı Jack’i iç muhabesine çekmiştir. İçsel dünyası ile dış çevresi arasındaki uyumsuzluk yanında iş yerinde baskıya maruz kalarak yaşadığı sürece odaklanmaya başlamıştır. Bu süreç, içerisinde Jack hayatında nelerin önemli olup olmadığını, nelere maruz kaldığını ve nasıl yaşadığını sorgulamaktadır. Aşağıda yer alan film karesinde Jack’in iş yerinde yaşadığı ilk kırılmalar, düşünce yapısındaki değişim ve bulunduğu ortama ne kadar ait olduğunu sorguladığı görülmektedir.

Bu tabloda (Şekil 4, Tablo 3), “gösterge” sütunu stresli iş hayatını ifade eden sembol ve işaretleri içerirken,

Şekil 4. Kesit:00. 04.23. Ofis / Stresli iş hayatı sahnesi.

Tablo 3. Görsel Göstergebilim Tablosu

Gösterge	Gösterilen
Yoğun çalışma	Yüksek iş temposu ve iş yerindeki baskı.
Monotonluk	Sıkıcı ve tekrarlayan iş rutini.
Sıkışma	Ofiste fiziksel olarak dar ve sıkışık olma durumu.
Takip edileme	Sürekli gözetlenme ve kontrol altında olma.
Stresli ifadeler	Yüz ifadesi, beden dili ve tepkilerdeki gerginlik.

“gösterilen” sütunu ise göstergenin temsil ettiği stresli ortamını ifade eder. Ofis ortamındaki düzen yanında patron ve işçi sınıfı arasındaki fark yukarıdaki karede gösterilmektedir. Buradaki otoriteyi hem Jack hem de izleyici hissetmektedir. Jack’in patronu karşındaki sessizliği, oturma şekli ve üstünde durup özen gösterdiği projenin patronunun bir sözü ile anlamsızlaştığını idrak etmeye çalıştığı anı yüzündeki mimikler ile izleyiciye göstermektedir. Sahnedeki göstergeler, ana karakterin (Jack) iş hayatındaki stresli ve tüketici toplumun erkeklere yüklediği performans beklentilerini gösterir. Gösterge ve gösterilen arasındaki ilişki, izleyicinin sahnede gösterilen sembollerini ve işaretleri algılamasıyla ya da tanımlamasıyla ortaya çıkar.

Yukarıdaki (Şekil 5, Tablo 4), “gösterge” sütunu stresli iş hayatında yaşanan olayları ve hareketleri içerirken, “gösterilen” sütununda ise göstergenin ifade ettiği ofis hayatında yaşanan tekrarların biçimleridir. Kesitte ifade edilen sahneler ana karakter olan Jack’in iş hayatındaki tekrarı ve beyaz yakalı olmanın gerçeklerinin farkına varmasını anlatmaktadır. Bu tablodaki ilişki izleyiciye, gösteren ile gösterilen arasındaki farkın anlaşılmasında yardımcı olmaktadır.

Jack, ofisdeki iş rutininin kendisini sömürdüğünün farkına varır ve bu durum ile yüzleşmektedir. Kesitte görünen yüz ifadeleri ile tatminsiz ve uykusuz olduğu iş hayatında yaşadığı monotonluk, izleyici tarafından anlaşılmalıdır. Ofis hayatındaki tekrar, fotokopi makinesinin önünde

Şekil 5. Kesit: 00.04.00. Ofis / Fotokopi makinası sahnesi.**Tablo 4.** Görsel Göstergebilim Tablosu

Gösterge	Gösterilen
Yoğun Çalışma	Yükselen iş temposunun tekrarı.
Tekrar	Ofis içerisinde tekrarlanan rutinler.
Uykusuzluk	Uykusuzluğun getirdiği adaptasyon sorunu.

Jack'in sergilediği ifadeler ile izleyiciye aktarılmaktadır. Aynı zamanda, erkeklerin modern algı babında yaşamlarının robotlaştırıldığı farkına varması da yine Jack'in ofiste fotokopi çekerken görülen hali izleyici karşısına çıkmaktadır.

Bu durum metinde bahsedilen tarihi dönemlere göre ayrılan erkeklik algısının zaman içerisinde kendisini modern toplumun bir numaralı kapitalist işçi sınıfına dönüşmesi ile tüketime buldukları katkıların göstergesidir. tamamen farklılık göstermektedir. Erkeklerin kapitalist sistemin bir parçası olarak programlanmış olmaları, erkekleri kimliksizleştirdiği gibi makineleşmiştir. Bu dönüşümler neticesinde bünyede ruhsal çöküntüler ortaya çıkmıştır. Jack erkek kimliğinin kapital sisteme hizmet eden ve robotlaşmanın getirdiği tekrara dayanan yaşam biçimi onu bu uyanışa itmiştir. Bu uyanış yaşadığı yoğun iş temposunun getirdiği uykusuzluk onu ruhsal çöküntünün uyandırması ile başlamıştır.

Dövüş Kulübü Filmi: Tüketici Toplumda Erkeklik Algısının Yeri

Günümüz dünyası tanımlandığında tüketimin bir yaşam şekli olduğu, toplumun ve kültürün bu kavram üzerinden şekillendiği görülmektedir. Çalışmanın bu parçasında da, tüketici toplumda erkeklik algısının etkileri irdelenirken bu durumdan doğan faktöriyel değişimler incelenmektedir. Süre içerisinde algının değişmesine etki eden sanayileşme ve endüstriyel sistemin globalleşmedeki devrim etkileri filmde seçilen karakterler üzerinden açıklanacaktır. Bunlardan biri de araştırmada üstünde durulan erkeklik algısında görünen değişimlerdir.

Geleneksel erkeklik normları ve rolleri, tüketici toplum etkisiyle erkeklik algısına da yansımaktadır. Tüketici kültürü, erkeklerin kendilerini tanımlama ve ifade etme biçimlerini toplum içerisinde de dönüştürmüştür. Bu dönüşümün en önemli faktörel gelişimleri sanayi ve teknoloji devrimleridir. Endüstriyel üretimin artması ile seri üretimin tüketici üzerindeki alım etkisi demografik değişimlere de neden olmuştur. Tüketim üzerine kurulan bir ekonomik yapının etkilerinin toplumun çekirdek yapısı olan aileye kadar indiği görülmektedir. Cinsiyet gözetmeksizin iş sahasının genişlemesi üretimi arttırdığı gibi aynı hızla tüketim de çoğaltmıştır. Pazar sahalarının artması ile uluslararası ticaret pazarının genişlemesi üretimdeki hızın artma sebeplerindedir. Toplumsal sınıfların eşitlik ve bolluk içerisinde yaşamaları üretimin artması ile gerçekleşmektedir. Öne sürülen refahın etkisi ve vaatler toplumun dinamiklerini etkilemiştir. Halbuki söz konusu olan durumun artması ile eşitlik sağlanamamıştır. Üretimsel büyüme sınıfsal farkları daha çok arttırmıştır. Aynı zamanda tüketime de artış kazandırmıştır. Sonuç olarak bireyi kazanmak için vadedilenler tam tersi şekilde sonuçlanmıştır. Eşitlik ile toplumsal sınıflarda oluşacak refah düzeyinin üretimin çoğaltması beklenirken nihai amaç üretimin getirdiği büyümeye dayalı çıkarların (fırsatçı ya da emperyalistlerin) işine yaramaktadır. Bu sebeple toplumsal sınıflarda beklenen eşitlik ve refah düzeni

tersi yönde işleyerek üretimin ve tüketimin dengesiz bir şekilde artmasına sebep olmuştur. Makro ekonominin büyümesi sistemin eşitsizliği üretmesine ve bireylere prestijli olanaklar sunarak toplumlar arasında sınıfsal ayrıcalıklar ortaya çıkarmaktadır. Ortaya çıkan dengesiz dağılımda alım gücünün çoğunluğunun üst sınıflarda olduğu görülmektedir. Bu lükse erişemeyen orta ve alt sınıf mensupları seri üretim tekelinin dönmesi için ideal sınıfsal toplumlardır. Tüketimin bu kadar değişken potansiyele sahip olması ve her şekilde tüketimin sürmesi, ne kadar büyük nitel güce sahip olduğunun göstergesidir. Bu gücü sağlayan önemli etkenlerden biri strateji ve planlar sunan kitle iletişim araçlarıdır. Özellikle medya, evrensel görsel öğretim aracı görevi sunmaktadır. Etkileşimini büyük kitleleri etkileyerek sağlamaktadır. Medya kullandığı güç ile kullanıcıları sahip olma güdüsüne bağlamaktadır. Bu şekilde reklam potansiyelinin sunduğu güç sistemin istediği alıcıları ortaya çıkarmaktadır. Normal olan tüketim tekeli toplumlarda arz talep üzerine işlemekteyken bu şekilde değişen tüketici demografik yapısı, alıcıyı ihtiyaç dışı alımlara sevk eden önemli etkenin kitle iletişim araçları olduğu aşikardır.

Yeni tüketim kültür yapısında jenerasyonların istekleri inovasyonların geliştirdiği arzlardan ziyade üretimin ihtiyaç dışı serileşmenin 'sahip olma' olgusu için yaratıldığı görülmektedir. Peki fazlası ile serileşen üretim tüketici kitesinde nasıl kullanılıyor? Kitle iletişim araçlarının kamuya sunduğu göstergeler, uygulamalar ve tanınan indirim fırsatları bireylerin ilgisini çekip ihtiyacı olması ve kendilerine sunulan bu tüketim metalarına sahip olmaları gerektiklerini dayatarak alımları gerçekleştirmektedir. Günümüz tüketim eylemindeki temel şartlanmaya psikoanalitik açıdan bakıldığında, bilinçdışı etkileyen hedonist ve arzu kavramı ile bağdaştığı görülmektedir.

Yukarıdaki sahnelerde gösterge olarak Jack'in klozette otururken telefon görüşmesi sağlamak ve aynı zamanda elindeki dergiyi de incelediği görülmektedir (Şekil 6, Tablo 5). Gösterge ve gösterilen arasındaki sembol ve anlatımların katmanları Jack'in içinde bulunduğu durumun daha iyi anlaşılması sağlanmaktadır. Kesitlerde ön plana çıkan mekân ve hareketlerin yanı sıra izleyiciye aktarılmak istenen tüketime hizmet eden birçok nesnenin reklamları gösterilmektedir. Jack'in tüketim nesnelere satın alımında sergilediği vucüt hareketleri ve bulunduğu ortam ile bir tüketim bağımlısı olduğu ve her şekilde tüketimi sağlayabilecek bir potansiyel alıcı olduğu sahnelenmektedir. Bu sahne ile izleyici keşfetme isteğine maruz bırakılarak, sahip olma arzusu uyandırılmaktadır. Bu merakın neticesi birçok satın alma eylemine itilmektedir.

Jack'in psikolojik olarak yaşadığı sorunu bir nesne ile çözülebileceği bilinci kendisine aktarıldığı IKEA adlı dergiyi karıştırırken söylemektedir. O sözler 'IKEA' yataklarının herkes gibi kölesi olduğundan bahsetmektedir.' (Jack) Bu sözler tüketici kesimin neye dayanarak bu ürünü tüketmek istediği açıkça anlaşılabilir. Bunun yanında Jack evinin birçok alanı veya odaları için birçok ürün satın almıştır. Bunlar da aşağıdaki kesitte görülmektedir.

Şekil 6. Kesit:00.04.48-55. Evin Banyosu / Jack evinin klozetinde oturduğu sahne.

Tablo 5. Görsel Göstergibilim Tablosu

Gösterge	Gösterilen
Telefon konuşması	Yapılan telefon konuşması bir satın alma biçimidir.
Dergi incelemesi	Beğenilen ürünleri dergi üzerinden inceleme ve seçme.

Gösterge ve gösterilende ortaya çıkan olguların bütününe bakıldığında, tüketici kültürünün ne şekilde işlendiği görülmektedir (Şekil 7, Tablo 6). En büyük destekçisinin medya ve kurumlarının gösterge olarak insanlara sundukları ya da dayattıkları veya entegre ettikleri kitle iletişim şekillerinden birisidir. Dekorasyon eşyaları ve diğer ev aksesuarlarının sunulduğu dergi farklı ekonomik dinamikleri olan toplumlar tarafından kabul görmüş ve beğenilmektedir. Bu beğeni, dergiyi inceleyen kişiler üzerinde sahip olma güdüsünü uyandırmaktadır. Bu sahnede Jack ile dayatılan nesnelerin bireylerin kişiliklerini yansıtabildiği mesajını iletmektedir. Kendisi de kişiliğine uygun olan ürünleri alarak evinin her köşesini dekore etmektedir. Jack'in sürekli tekrara dayanan yaşam şeklinde kendisini özel hissettiği an beyaz yakalı olarak kazandığı parayı evde harcadığı ve dinlenme vakti bulduğu anlardır. Bunu televizyon izlerken veya yukarıdaki 6'ncı kesitte (Şekil 6) olduğu gibi evinin klozetinde dergi karıştırırken yapmaktadır. Sistem durmaksızın kendisine çalışan bireylerin kendilerine ayırdıkları kısa zaman dilimlerini de satın almaktadır. Bu satın alım, kitle iletişim araçlarının kamuya sunduğu göstergeler ile yapılmaktadır. Nihai amacın gerçekleşmesi medyanın

tek amacıdır. Bu amaç, sunulan ürünlerin tüketilmesidir. Jack'in maruz kaldığı reklamlar amacına ulaşarak satın alımları bireylerin boş zamanlarını çalarak gerçekleştirmektedir. Bireylerin zamanı değersizleşir ve kişi kendine ait herhangi bir etkinlik yapmadığını ya da yapamadığını fark eder. Sürekli tekrara dayanan ve birbirinin aynı olan olaylar ve akışın içerisinde oldukları bir yaşam sürdürülmektedir. Jack, bu hayatı süren beyaz yakalılardan sadece biridir. Sistemsel bir yaşam tarzı olması ve bunun bir kazanç olgusuna empoze edilmesi toplum tarafından benimsenen ve istenilen etkene evrilmiştir.

Geçmişte erkeklik gücü, rekabetçilik ve manevi başarı üzerine odaklanırken, günümüzde tüketim üzerine kurulu bir yapıya dönüşmüştür. Erkeklerin değeri ve itibar ölçütü, sahip oldukları mal ve statüdür. Buna ulaşmaya çalışmak da kaygı oluşturmaktadır. Reklamlar, medya ve sosyal medya platformları, erkekler arasında bir yarışma atmosferi yaratmaktadır. Kişiler arasındaki alım gücü farklılık gösterse de sahip olunan ya da olunmak istenen unsurlar kişinin alım gücünün boyutunu ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda erkekler arasında sürekli bir değerlendirme ve kıyaslama mekanizması oluşturmaktadır. Bu da erkeklerin sürekli daha

Şekil 7. Kesit:00.05.22. Ev / Jack evinin mutfağına doğru yürüdüğü sahne.

Tablo 6. Görsel Göstergebilim Tablosu

Gösterge	Gösterilen
Mutfakta görünen eşyalar	Tüketim nesnelerin mekanlara göre özel tasarlanması.
Jack mutfakta telefon görüşmesi yapmakta	Mutfakta yapılan telefon görüşmesi bir satın alım sahnesidir.
Ekranda beliren yazılar	Jack'in satın aldığı ürünlerin isimleri, fiyatları ve özellikleri ekranda belirmektedir.

fazla çalışmaya, para kazanmaya ve tüketmeye yönelmiştir. Erilliğin gösterilebildiği tek alan, tüketim nesnelerin satın alımında ön plana çıkmaktadır. Bu durum, yaşanan toplumda da ön plana çıkabilmek için sosyal onay ile taktir görülmeyi sağlamaktadır. Diğer bir değişle, tüketici bulunduğu toplumda tüketebildiği kadar onay görmektedir. Bu da, günümüz toplumunun modern köleleri unvanını benimseyen toplum yapısı ile ilgilidir.

Erkek, kendi yapısal özelliklerinden uzaklaştırılmış veya en önemli cins özelliği ne güç ne de eril cinsiyeti olarak ön plana çıkarılmıştır. Günümüz eril algısının en önemli özelliği tüketimi sağlayacak kazanç getirisidir. Bu gibi benimsemelere maruz kalarak yaşayan ve yaşam kurmakta olan erkeklerde duygusal çöküntüler ve varlık açısından deformasyonlar baş göstermeye başlar. Jack'in yoğun, stabil ve birbirinin aynısı olan günleri yaşadığı buhranın uykusuzluk ve tatminsizlik gibi problemlerin baş göstermesi bu deformasyonlardan bazılarıdır.

21. Yüzyılda tüketici evreninin olumsuz etkileri ile ruhani bir mücadele baş göstermektedir. Tyler Durden 1'ci kesitte (Şekil 1) Dövüş Kulübündeki üyelere şu sözleri söyler;

... 'Bizim savaşımız ruhani bir savaş, en büyük buhranımız kendi hayatlarımız, demektir'

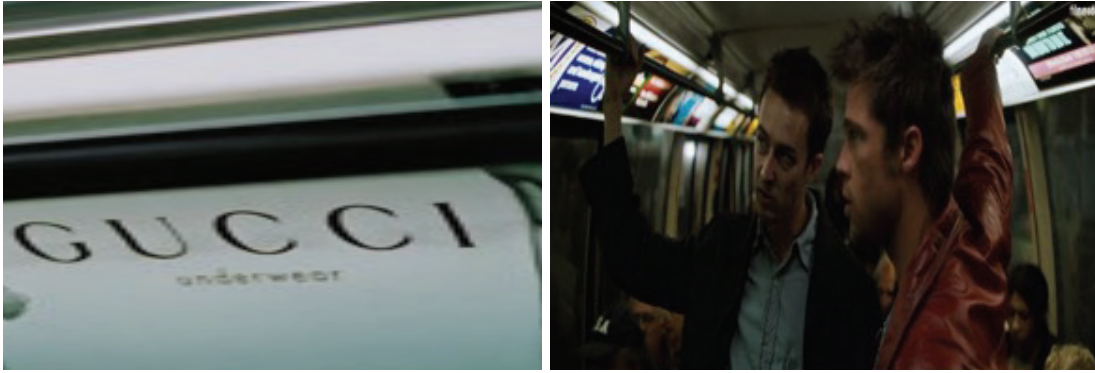
Tyler'ın bu ifadeleri buldukları toplumun isteklerine yönelik yaşamaları ve bu çerçevede ilerlemelerine bir başkaldırı, bir uyanış veya bir meydan okuma olarak yorumlanabilir. Ancak burada eril tahakkümün zedelendiği, tek bir kalıba sığdırılmaya çalışıldığı ve tüketimi devamlı sağlayacak bir kaynak haline geldiği anlaşılmaktadır. Tüm

bunları gerçekleştiren erkek, Tyler'ın ifade ettiği gibi ruhsal bir çöküntünün içine girmektedir. Jack yukarıdaki 7'ci kesitte (Şekil 7) mutfağına doğru yürürken şu sözleri mırıldanmaktadır; ...

- Eski den pornografik dergiler okunurdu şimdi ise tasarım dergilerin son sayıları inceleniyor.

Eril dürtülerin yozlaşması tek modüllü varyantlara dönüştürülmesi ile algının neye sevk edildiği Jack'in bu sözleri ve kesitte görülen tüketim nesnelerinin alımından anlaşılmaktadır.

Tüketim toplumların da erkeklik algısı, erkeklerin yaşamlarını anlamlı kılmak için gerçekçi olmayan hedeflere yönelmesine neden olmaktadır. Eril hem cinsel dürtüde hem de kişisel gelişimde sekteye uğrar. Artık eril tahakküm özelliklerini kaybeden erkek için nesnel beklentileri karşılayan, sosyal yapı tarafından onaylanmak daha büyük önem taşımaktadır. Değişen toplum normları ve beklentiler, tüketim toplumu yapısına göre şekil alarak eril yapısını bozmaktadır. Bu bozulma ile sistem insanlar üzerinde hakimiyet sağlar. Bu hakimiyet toplumun benimseyebileceği veya kabul edebileceği bir şekilde gerçekleşmektedir. Peki bu nasıl bir eylem ile gerçekleşmektedir? Daha önce de bahsedilen medya ve reklamlar gibi kitle iletişim araçları büyük etki ve teşvik mekanizmalardan bazılarıdır. Toplumdaki değişimler cinsiyetteki değişimlere paralel olarak etki etmektedir. Modern insanların beklentileri, hayalleri ve umutları gelişen teknoloji ve kitle iletişim araçlarının servis ettikleri kapitalist sistem ile tasarlanmaktadır. Bunların sonucunda insanların günleri aynı şeyi tekrarladıkları veya

Şekil 8. Kesit: 45.12.00. Otobüs / Jack ve Tyler Otobüs sahnesi.

Tablo 7. Görsel Göstergibilim Tablosu

Gösterge	Gösterilen
Otobüs içindeki reklam panoları	Medyanın her alanda ve yerde kendini gösterebilme özelliği.
Erkek iç çamaşırı	Tüketim şekillerinin cinsiyet kimliği fark etmeksizin ön plan çıkarılması.

yapamadıkları ile sonlandırmaktadır. Bunun yanında modernizmin bir diğer getirisi olan post modernizm bireyde kimliksizlik, imaj kaygısı ve belirsizlik gibi kavramlar sunmaktadır. Bu gibi kavramların yerleşmesini ve benimsenmesini sağlayan etkenlerde yine kitle iletişim araçları ile sağlanmaktadır. Popüler kültür yapısının içinde benimsenmemiş bir birey olmak kişileri buldukları toplumdaki ayrıştırdığı gibi sisteme karşı koyacak bir birey olmak da zorlaştırılmıştır.

Yukarıda bulunan 8'ci kesitte (Şekil 8, Tablo 7) Jack ve Tyler gece bir toplu taşıma aracında görülmektedirler. Jack otobüsün içinde bulunan reklam panolarından birine bakarak Tyler'a soru yöneltir. Tyler dönüp reklam panosuna bakar ve aşağıdaki cümleyi kurar;

- Kendini geliştirmek bir mastürbasyondur. Şimdi de kendini yok etmek.

Oyuncuların beden dilinde de görüldüğü gibi, otobüsün içinde gördükleri reklam afişine doğru bir yönelim vardır. Tyler'ın reklam afişine dönüp bakarak söylediği sözler derin anlam taşımaktadır. Jack ve Tyler'ın hoşnutsuz bakışları reklam afişinde bir erkeğin kadın iç çamaşırına benzeyen bir iç çamaşırı giydiği görülmektedir. İkili fotoğrafa karşı bir tavır sergilemektedirler. Buradaki derin anlamlardan biri de, 21.Yüzyılda erkeğin farklı şekillerde servis edilmesine karşı kimi erkeklerin yadırgayarak bakmasıdır. Reklam ve buna bağlı olarak da tüketim, kadın cinsiyetinden çıkıp erkek üzerinde yeni bir model oluşturmuştur. Tüketim moda ve markaların sembolleri ile şekillendirdiği bireyleri toplumun ulaşabileceği ve etkileşimde bulunacakları her alana yerleştirmektedir. Jack ve Tyler'ın otobüste karşılaştıkları durumda da bunun bir yansımasıdır. Söylenen söz ise derin bir anlam taşımaktadır. Kişisel gelişim ile bireyin benliği arasındaki ince çizgiyi sorgulamaktadır. Buradaki mastürbasyon kavramı kişinin kendini geliştirmek ve içsel potansiyelini keşfetmesi ile ilgilidir. Tyler

Durden'ın bu ifadesi, kişinin kendini geliştirmesinin yüzeysel hedeflerle sınırlı kalmaması gerektiğini farklı bir şekilde ima etmektedir. Bu durum bazen sosyal onay ve egonun tatmini gibi yüzeysel bir hedef haline gelebilmektedir.

Tyler'ın“kendini yok etmek” ifadesiyle, bu sürecin alışılmış ve sistemin istediği profilleri oluşturarak yapıldığı anlatılır. Bu sebeple de kendine ait ve kendi oluşumunu gerçekleştirememiş bireylerin yok olduğunu anlatmak ister. Bu ifade aynı zamanda tam tersi durumu da karşılamaktadır. Sistemin oluşturduğu kimliği yok etmekten: bireyin kendi içinde oluşturduğu benlik ile görünürde var olan benlik arasında ki çatışmayı da ifade etmektedir. Bu örgü aynı zamanda eril tahakküm ile de bağlantılıdır. Tyler Durden'ın ifade ettiği bu sözler eril ile ilişkilendirilen birçok kavramın sorgulanmasına yol açtığı gibi altında yatan gerçek çatışmaların asıl gayesi anlaşılmalıdır. Bu ifadeler, bireyin toplum içinde kendi içsel savaşının yanında toplumun cinsiyet rollerine yüklediği anlamlar ile şekillendirildikleri yapıya da meydan okumaktadır.

SONUÇ

Toplumsal cinsiyet rollerinin esnekliği ve çeşitliliğinin aktarılabilmesi için tarih boyunca değişen erkeklik algılarının farklılıkları bu kapsamda vurgulanmaktadır. İnsan varlığı, dünya üzerinde var oluşu ile antik çağlardan günümüze kadar gelen zaman süresince erkeklik algısı farklı sosyal, kültürel ve tarihsel gelişimler bağlamında gelişmiş, şekillenmiş ve evrim geçirmiştir. Antik Çağdan Orta Çağ dünyasına, ardından Modern Çağa kadar gelişen erkeklik serüveni farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Günümüzde, değişim toplumsal yapılar ile cinsiyet rollerindeki farklılıkların sorgulanmasına ve daha geniş perspektifle bakıldığında çeşitli kimlik ve davranış biçimlerinin ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Bu sebepledir ki geçmişten günümüze bu

değişimler göz önüne alındığında cinsiyet rollerinin stabil ve tek tip olmadığı sürekli bir dönüşüm geçirdiği görülmektedir. Toplumların daha geniş bir çerçeveye ile eşitlikçi yapı inşa etme yolunda geleceğin önemli adımları atılmaktadır. Erkeklik algısının yıllar içerisinde nasıl değiştiğini ve hangi etkenler ile etkilendiğini 'Dövüş Kulübü' film yapımı ile aktarımı sağlanmıştır. Giderek daha karmaşık hale gelen çağdaş erkeklik algısı, geleneksel erkeklik stereotiplerinden, modern toplumlardaki ve değişen toplumsal normlardan etkilenmektedir. Bireysel tercihler ile kültürel değerlerin çatıştığı erkeklik paradigmaları ortaya çıkmaktadır. Günümüzde erkeklik algıları artık güç, cesaret ve duygusal mesafeleri ile ilişkilendirilmiyor; tam tersi duygusal zeka, empati, bakım ve esneklik gibi davranışlar erkeklik tanımına dahil edilmektedir. Çağdaş erkeklik algısı, katı cinsiyet tabularını kırarak toplumsal baskıların kalıplarını red etmektedirler. Bu mücadele erkeklerin otantik ve özgür bir kimlik çabasını yansıtmaktadır.

"Dövüş Kulübü", filmi günümüz erkeklik algısını derinlemesine sorgulayan ve eleştiren bir yapımların ön plana çıkmaktadır. Film modern toplumun erkeklik ideallerini sorgulayarak erkekler üzerindeki baskı ve beklentileri izleyiciye sergiliyor. Modern dünya toplumlarının ana karakterlere dayattığı normlara uymaya çalışırken, bireyin kendi kimlik ve duyguları arasında çatışmaya sokmaktadır. Karşı karşıya kalınan bu durumda yaşamdan zevk alamama ve psikolojik sorunların ortaya çıktığını filmdeki karakterler üzerinde gösteriliyor. Filmdeki fiziksel aktiviteler; güç ve şiddetin yanı sıra erkeklerin duygusal yapıları ve yalnızlıkları da gösterilmektedir. Film seterotipleri profesyonel bir şekilde izleyiciye sunarak derin düşüncelere sevk ediyor. Erkeklik algısının belirli faktörlerden ibaret olmadığını aksine erkelerinde duygusal ve ruhsal anlamda zorluklar yaşadığını çeşitli sahneler ile vurgulayarak, çağdaş erkeklik idealleri hakkında önemli bir perspektif sunmaktadır. Özellikle global dünyanın inovasyonları erkek bireylerde etkili bir hakimiyet kurmaktadır.

Bu hakimiyet teknolojik gelişmeler, iyileşen yaşam şartları ve hızla büyüyen üretim sektörü önce bireyleri, ardından toplumları tüketim kültür yapısına entegre ederek sistemleştirmiştir. Bulunduğu toplumda kendini kabul ettirmeye çalışan erkek, kapitalist sistemin etkileri ile mücadele etmektedir. Dövüş Kulübü filminde, erkek figür temsilcileri üzerinde değişimin aşamaları gözlemlenmektedir. Filmdeki erkek algısı günümüz beklentileri ile sosyal onay odaklı bir yapıdadır. Bu durum erkeklerin kimliklerini tanımlama ve ifade etme biçimlerini etkilediği gibi eril duyguları soyut bir boyuta taşıyarak yüzyıllardır erkek figürden beklenen güç, sorumluluk, yönetim ve hakimiyet gibi duyguları zayıflattığı görülmektedir. Toplumun benimsediği faktörler ile erkek bireylerde duygusal ve psikolojik çöküntüler olması bulunduğu atmosfere sığabilme çabalarından kaynaklanmaktadır. Bu durum kaliteli bir yaşam biçimi ve gelecek kaygısı ile yoğun stres altında olmalarındandır.

Ekonomik, sosyal ve psikolojik yansımaların erkek bireylerdeki etkileri ve bakış açısı ile film incelenmiştir.

Görünen değişimler erkek bireylerin buldukları toplumlar içerisinde tüketim davranışlarını etkilemektedir. Sosyal onay durumu bu etkiler ile ön plana çıkmaktadır. Kişilik arayışı bireyin toplum içinde kendini soyutlayabilmesi, özgürleşme ve tüketimin şekillendirildiği tüketici algısına karşı bir meydan okumadır. Dövüş Kulübü, sistemin talep ettiği erkeklik algısına karşı bir meydan okuma olarak kurulmuştur. Acıyı ve gücü fiziksel aktiviteler doğrultusunda hissettirerek alter egoyu yeniden canlandırmak ve iyileştirmek için verilen mücadeleyi aktarmaktadır. Bu durum erkek bireylerin güç, cesaret ve kontrol gibi duygularını uyandırarak sistemin hegemonyasına bir başkaldırı sunmaktadır.

Etik: Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili herhangi bir etik sorun bulunmamaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazarlık Katkıları: Fikir: M.Ö., A.T.B.; Tasarım: M.Ö., A.T.B.; Denetleme: M.Ö., A.T.B.; Kaynaklar: M.Ö., A.T.B.; Veri Toplanması ve/veya İşlenmesi: M.Ö., A.T.B.; Analiz ve/veya yorumlama: M.Ö., A.T.B.; Literatür Taraması: M.Ö., A.T.B.; Yazıyı Yazan: M.Ö., A.T.B.; Eleştirel İnceleme: M.Ö., A.T.B.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması ile ilgili olarak herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Yazım Süreci Yapay Zeka Kullanımı: Beyan edilmiştir.

Ethics: There are no ethical issues with the publication of this manuscript.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept: M.Ö., A.T.B.; Design: M.Ö., A.T.B.; Supervision: M.Ö., A.T.B.; Resources: M.Ö., A.T.B.; Data Collection and/or Processing: M.Ö., A.T.B.; Analysis and/or Interpretation: M.Ö., A.T.B.; Literature Search: M.Ö., A.T.B.; Writing Manuscript: M.Ö., A.T.B.; Critical Review: M.Ö., A.T.B.

Conflict of Interest: The authors declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Financial Disclosure: The authors declared that this study received no financial support.

Use of AI for Writing Assistance: None declared.

KAYNAKÇA

- 123 Helpme. (2024, December 30). *Fight Club where men are born*. <https://www.123helpme.com/essay/Fight-Club-Where-Men-Are-Born-448580>
- Ağkaya, O. (2023). Indebtedness as a form of dispositive: Reading *Fight Club*, *Mr. Robot*, and *Squid Game* as dystopic genre. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 78(1), 29–48. [Turkish] [CrossRef]

- Altundağ, N. (2010). Breaking point in the traditional phenomenon of consumerism: Towards a new paradigm of consumerism and consumer identity. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 111–118. [Turkish]
- Aresti, N. (2021, November 25). *On masculinities, bodies and history*. <https://revistaidees.cat/en/on-masculinities-bodies-and-history/>
- Atay, T. (2004). “Erkeklik” en çok erkeği ezer! *Toplum ve Bilim Dergisi*, (101), 14. [Turkish]
- Atay, T. (2012). *Çin işi Japon işi: Cinsiyet ve cinsellik üzerine antropolojik değiniler*. İletişim Yayınları. [Turkish]
- Avşar, S. (2017). The lost historical gender roles and the collapse of masculinity: “New masculinity” rising from the ashes. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 224–241. [Turkish]
- Aygün, Ş., & Sarıtaş, A. (2022). The relationship between organizational culture and gender perception: Example of public employees in Ankara province. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26(1), 183–200. [Turkish]
- Bayhan, V. (2011). Tüketim toplumunda bireyin ontolojik mottosu: “Tüketiyorum öyleyse varım”. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (43), 221–248. [Turkish]
- Bly, R. (2004). *Sert erkek güçlü erkek* (G. Dedeoğaç, Translation Ed.). *Gendaş Yayınları*. [Turkish]
- Boon, K. A. (2003). Men and nostalgia for violence: Culture and culpability in Chuck Palahniuk’s *Fight Club*. *The Journal of Men’s Studies*, 11(3), 274–275. [CrossRef]
- Boran, M. (2023). A theoretical approach to the men’s world and the notion of masculinity as a building area. *Etkileşim*, (11), 366–385. [Turkish]
- Bourdieu, P. (2014). *Eril tahakküm*. (B. Yılmaz, Translation Ed.). Bağlam Yayıncılık. [Turkish]
- Bursa Psikiyatri. <http://www.bursapsikiyatri.com/makale.php?id=587>
- Clark, J. M. (2002). *Faludi, Fight Club, and phallic masculinity: Exploring the emasculating economics of patriarchy*. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.3149/jms.1101.65?journalCode=mena> [CrossRef]
- Connell, R. W. (2024, December 30). *The big picture: Masculinities in recent world history*. <https://www.jstor.org/stable/657986>
- Çağırkan, B. (2018). The notion of masculinity as an understanding of gender identity and different masculinities in postmodern societies. *Eurasian Journal of Researches in Social and Economics*, 5(5), 93–105. [Turkish]
- Çekiç, F. (2021). *Gender-based identity construction: The formation of male identity, its effect on attitudes and behaviors* [Unpublished master’s thesis]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Institute of Social Sciences. [Turkish]
- Çelik, G. (2016). “Men (also) cry!”: The construction of masculinity and the cycle of violence in the context of gender roles. *Fe Dergi*, 8(2), 1–12. [Turkish]
- Dieda D. (2016). *Üstün erkeğin yolu – kadınlar, cinsellik ve iş yaşamında ustalaşmak için ruhsal bir rehber*. Ganj Yayıncılık. [Turkish]
- Dirik, N. (2020). *Hegemonic masculinity in the light of philosophical episteme* [Publication No. 626642], [Master’s thesis, Dokuz Eylül University]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. [Turkish]
- Duman, M. (2022). The value of folklore in terms of gender and masculinity studies and a methodological attempt. *Folklor Akademi Dergisi*, 5(2), 461–473. [Turkish] [CrossRef]
- Göker G. & Alpman P. S. (2011). A cinematic approach to consumer society: *Fight Club*. *Atatürk İletişim Dergisi*, (1)1, 111–129. [Turkish]
- Goksun, Y. <https://yusufgoksun.com/fight-club-sahne-sahne-okuma/Filmloverss>. <https://filmloverss.com/fight-club-uzerinden-tuketim-toplumunu-anlamak/>
- Horzum, I. (2011). The psychological analysis of the movie ‘*Fight Club*’. *Akademik Bakış Dergisi*, 25, 1–24. [Turkish]
- Işık, M. & Eşitti, Ş. (2022). The promise of hegemonic masculinity as a call to war: An examination on World War I. posters. *The International Journal of Economic and Social Research*, 18(1), 79–98. [Turkish]
- Karaca, N. (2020). The reproduced and reproduced masculine domination. *Atatürk University Journal of Faculty of Letters* 65, 405–416. [Turkish]
- Kavas, B. (2021). Gender and masculinity: The film case *Full Metal Jacket*. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 7(3), 453–467. [CrossRef]
- Kınay, Ö. (2014). The portrayal of consumption in films: An analysis of *Fight Club*. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 4(2), 92–104. [Turkish] [CrossRef]
- Kocabaş Atılğan, D. (2013). The representation of gender roles in Ancient Greece. *Yedi: Journal of Art, Design & Science*, (10), 15–27. [Turkish]
- Köksalan, N. (2021). The role of social approval in spreading consumption culture: A conceptual review. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(12), 27–39. [Turkish]
- Liktör, C. (2016). “Abandon all hope ye who enter here”: The critique of consumer society in American *Psycho* and *Fight Club*. *Moment Journal*, 3(2), 369–384. [CrossRef]
- Odabaşı Y. (2019). *Tüketim kültürü: Yetinen toplumdaki tüketen topluma*. Agora Kitaplığı Yayınları. [Turkish]
- Ongur, H, Ö. (2011). *Tüketim toplumu, nevrotik kültür ve Dövüş Kulübü*. Ayrıntı Yayınları. [Turkish]
- Oral, S, G. (2014). *Luxury consumption and consumers’ perception values that affect behavioral intentions* [Unpublished master’s thesis]. Akdeniz University Institute of Social Sciences. [Turkish]
- Öteki Sinema. (2016, December, 21). *Bu yalnızca bir film-dir: Fight Club (1999)*. <https://www.otekisinema.com/fight-club-1999/>
- Özdemir, H. (2019). Masculinity and femininity perception in gender perspective: A field study. *Asya Studies-Academic Social Studies* 10, 90–107. [Turkish] [CrossRef]
- Öztürk, A. (2012). Male embodiment: The construction of the hegemonic male body. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 39–53. [Turkish]

- PHOENIXAL. (2017, January 07). "I want you to hit me as hard as you can." -Tyler Durden. <http://phoenixal.blogspot.com/2017/01/i-want-you-to-hit-me-as-hard-as-you-can.html>Satı, M. & Kılıç, S. (2019). *Lüks markaların tüketimi*. Dora Yayınevi. [Turkish]
- Sertalp, E. (2016). Fragmented selves, fragmented lives and fragmented movies: A reading of Fight Club. *Moment Journal*, 3(2), 384–408. [Turkish]
- Sezer Şanlı, A. (2019). A literature analysis of men's studies in the context of cultural studies and feminism. *İMGELEM* 3(5), 287–304. [Turkish]
- Sığın, A., & Canatan, A. (2018). Complicit masculinity, subordinated masculinity and marginalized masculinity in Connell's "masculinities" theory: A conceptual hegemony of hegemonic masculinity. *The Journal of Social Science*, 5(32), 163–175. [Turkish]
- Tarihli Sanat. <https://www.tarihlisanat.com/antik-cag-ve-orta-cag-toplumlarinda-kadin-erkek-iliskileri/>
- The Reverse Gear. <https://www.thereversegear.com/fight-club-city-of-weeping/>
- Uçan G. (2012). Post-modern masculinity. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 262–271. [Turkish]
- Uçar, A, K. (2020). Postmodernism and evaluation of the film of Fight Club in the context of subject. *OPUS International Journal of Society Researches*, 10(16), 1541–1561.